

✿ BUDAVÁRI ✿

2023. 2-3. ✿ IV. ÉVF. 1. SZÁM

SÉTÁK

TÁJÉKOZTATÓ ÉS KULTURÁLIS
MAGAZIN

A BUDAI VÁR MEGÉRDEMLI A TÖRÖDÉST

INTERJÚ SZALÓKI ÁGIVAL

Babits Mihály

Világítótorony a Várban

Hercegi látogató

A József főhercegi palota újjáépítése

Budai Várséták

Történetek a nemzeti múltból

NHP
NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM

**BUDAVÁRI
PALOTANEGYED**

KEDVES OLVASÓ!

TARTALOM

LÉLEKZET

- 4 A budai Vár megérdemli a törődést
Beszélgetés Szalóki Ágival
- 16 Szent István király intelmei
- 20 Hercegi látogató a budai Várban
- 24 A Várban érezni lehet a történelmet
Lackfi János a budai Várról
- 26 Látogatóközpont a Budavári Palota
megújításáról

KIRÁLYOK VÁRA

- 8 A török uralom felszámolása

MŰSZÁK VÁRA

- 12 Világítótorony a Várban

ESEMÉNYEK

- 29 Mesés kiállítás a Várkert Bazárban
- 31 Randevű az operával

KARIKATÚRA

- 15 Babits Mihály

AKTUÁLIS KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓK

- 30 Ilyen lesz az egykori Honvéd Főparancsnokság
déli homlokzata

SÉTÁK

- 32 Történelmünk a nemzeti múltból

BUDAVÁRI FINOMSÁGOK

- 34 Farsangi finomság Babits Mihály kedvenc
recepttárából

KÖZELKÉPEK

- 35 Keresztrejtvény

Köszönöm, hogy 2023-ban is figyelemmel kísérik a munkánkat és a Budavári Palotanegyed újjászületését. Ahogy a korábbi években, úgy idén is izgalmas történeteken keresztül és különleges személyiségek szemszögéből igyekszünk bemutatni ennek a csodálatos városrésznek a múltját, jelenét és jövőjét.

Idén munkánk egyik jól látható eredménye a megújított Karakas pasa tornyának megnyitása lesz, mellyel teljessé válik a Csikós udvar újjáépítése.

2023-ban terveink között kiemelt feladatként szerepel a várfalak helyreállításának folytatása. Jóllehet 1990 után egyes falszakaszokon történt kisebb állagmegóvás, de az átfogó rekonstrukció eddig várt magára. A Nemzeti Hauszmann Program keretében eddig ütemezetlen haladtunk a munkával, amelyet idén is folytatunk: végzünk a Buzogány tornyot övező falrészekkel és a déli kertek támfalaival is.

Természetesen az eddig megszakított tempóban folytatjuk a várbéli paloták újjáépítését is: tovább dolgozunk a korábbi Honvéd Főparancsnokság, a József főhercegi palota, valamint a Vöröskereszt Egylet egykori székházának rekonstrukcióján. Idén látványos állomáshoz ér a Budavári Palota északi szárnyának rekonstrukciója is.

A Budavári Palotanegyed idén is a főváros pezsgő kulturális életének egyik központja lesz. A Petőfi 200 emlékévé apropóján ezúttal a Várkert Bazár februári szabadtéri kiállítását

ajánlom figyelmükbe, ahol a Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium és Kollégium diákjainak a *János vitéz*hez készített izgalmas és újszerű ábrázolásait mutatjuk be.

Új szakaszba lép a Citadella megújítása is: megkezdjük az erődfalak átvágását, a rondella új funkciók szerinti kialakítását és az ehhez szükséges szerkezetépítési munkálatokat.

Olvasóink megszokhatták, hogy postaládájukba havonta megérkezik kulturális magazinunk legfrissebb száma. A bizalmat és az érdeklődést megköszönve, most mégis megértésüket kell hogy kérjem. A világszerte tapasztalható gazdasági nehézsé-

gek miatt, a költséghatékonyabb és takarékosabb működés érdekében idén a havi megjelenésről kéthavira váltunk. Legközelebb áprilisban jelentkezünk új magazinnal.

Addig is kísérjék figyelemmel közösségi oldalainkat, és ha tehetik, látogassanak el hozzánk minél gyakrabban!

Fodor Gergely
kormánybiztos,
a Várkapitányság vezetője

BUDAVÁRI SÉTÁK, IV. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

Kiadja: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt. 1013 Budapest, Ybl Miklós tér 6., 1519 Budapest, Pf. 365
ISSN 2732-0855

Főszerkesztő: Körösi Gábor

Főmunkatárs: Csermely Gábor Vezető szerkesztő: Tallér Edina

A szerkesztőség munkatársai: Borbényi Györgyi, Csarmati Krisztina, Igazság Arnold, Leitner Karina, Nagy Nándor, Németh Mónika, Sándor Zsolt, Serfőző Melinda, Virág Csilla Fotók: Kárász Karolina, Gerdics Balázs, Alamy, Fortepan, Shutterstock, PIM, Magyar Nemzeti Múzeum, Várkapitányság archívum

Fejlesztéseinket és programjainkat bárhol és bármikor figyelemmel kísérheti. Kövesse közösségi oldalainkat, tekintse meg *Budavári Történetek* című [online magazinműsorunkat](#) YouTube-csatornánkon, és [iratkozzon fel hírlevelünkre!](#)

hirlevel.nemzetihauszmannprogram.hu

A BUDAI VÁR MEGÉRDEMLI A TÖRŐDÉST

INTERJÚ SZALÓKI ÁGIVAL

A kilencvenes évek közepén lépett először színpadra. 2004-ben alapította első zenekarát, és készítette el első, gyermekeknek szóló lemezét. Többszörös Fonogram-díjas, Artisjus előadói díjas, Regionális Prima díjas, Liszt Ferenc-díjas előadóművész, dalszerző, a Várkert Bazár visszatérő fellépője. Szalóki Ági művészetéről, anyaságról és a budai Várhoz fűződő kötődéseiről mesél.

✂ *Először 1994-ben lépett színpadra, az évtized második felére pedig, túlzás nélkül állítható, berobbant a világzenei fősodorba. Színes, izgalmas, tartalmas pályakezdés, felívelő karrier és kalandos fiatal évek után hosszú és termékeny időszak következett, melynek eredménye tíz szólólemez, közel kétezer koncert, számos díj és szakmai elismerés. Két évvel ezelőtt egy nagyon fontos változás is beköszöntött az életében. Anya lett, ami új nézőpontokat, aspektusokat nyithat meg, akár ha a világot, akár ha saját magát fogalmazza meg az ember. Ha néhány mondatban kellene összefoglalni azokat a fogalmakat, amelyek ma meghatározzák önt, miket sorolna fel?*

Ugyanaz vagyok, aki mindig is voltam, mégis sokat változtam. Mint egy fa, amely növendék korában zsenge, s az sem biztos, hogy megmarad egyáltalán. Volt, hogy viharok tépázták, betegségek gyen-

„Fontos számomra, hogy magyar vagyok, és magyar gyerekeknek a magyar kultúrát közvetíthetem.”

gítették, elvesztett egy-egy ágat, de terebélyesedni kezdett, megerősödött, majd szép és finom gyümölcsöt termelt évente. Madarak kezdtek rajta fészkelni, és az évszakok változásával mindig új arcát mutatja. Más – mégis ugyanaz. Ha meg-

Fotó: Bergics Balázs

✂ *Termékeny alkotói munka jellemzi művészi pályáját, aminek eredménye tíz szólólemez, közel kétezer koncert, kimagasló szakmai elismerések*

kérdezik, mit írjanak az arcképem alá, azt kérem, hogy azt írják: Szalóki Ági énekes, dalszerző.

Magyar vagyok, nő, anya, keresztény. Egy egyszerű ember tele hittel, reménnyel, szeretettel, hibákkal, félelmekkel, bizonytalanságokkal, élni akarással.

✂ *Milyen változásokat hozott a művészetében és személyes életében az, hogy anya lett?*

Nem gondoltam volna, hogy egy picit baba fog megtanítani gyorsan öltözni, kevés alvással is talpon maradni, vagy pillanatok alatt kitakarítani, rendet rakni, ebédet főzni, de a kisfiam megtanított. Korábban rengeteg időt töltöttem olvasással, álmodozással, lustálkodással, sportolással, a magam kényeztetésével. Ennek vége, legalábbis ebben az időszakban. Az időm javát a kisfiamra fordítom, és ez így is van rendjén. Zenészként most abból kell táplálkoznom, azt kell felszínre hoznom, amit elsöre megérzek, vagy amit régen megtanultam, kipróbáltam, mert csak erre van idő. Ha új lemez készítéséről van szó, nincs lehetőség sok kísérletezésre, próbára, gyakorlásra. Csak olyan feladatot szabad vállalnom, amit könnyen meg tudok oldani. Új dolgok

tanulására, a határim feszegetésére nem alkalmas ez az időszak. Markáns változás az is, hogy már nem Budapesten élek, és bár kifejezetten jól ismerem a várost, és tősgyökeres budapestinek vallom magam, nagyon könnyen be tudtam illeszkedni a lakóhelyemre. Egyre inkább azt érzem, hogy a természet közelsége és a kisebb közösségek adta kapcsolódási lehetőségek nagyon fontosak, és azt hiszem, egy cseperedő kisgyerekek is nagy szüksége van ezekre. Változásokat hoztak az életembe – mint mindenki máséba is – a járvány miatt kialakult kihívások. De így utólag azt tudom mondani, hogy ez a helyzet is csak megerősített, például a munkában is rugalmasabb lettem. Sok a kihívás, de ezek tulajdonképpen rávilágítanak arra, hogy jó élni, és az tud jól élni, aki képes a nehezebb körülmények között is alkalmazkodva, hittel, reménnyel és jókedvvel létezni.

✂ *Pályája során lehetősége nyílt számos országot, kultúrát megismerni, mennyiben hatott, hat ez a művészetére?*

Ami szerzeményként megszületik bennem, reflexió arra, amit megéltem, tapasztaltam, hallgattam, tanultam. A dalaim többsége

„A KÜLÖNBÖZŐ ZENEI HATÁSOK BEÁGYAZÓDNAK AZ EMBERBE, AZTÁN EGYSZER CSAK VALAHONNAN FELTÖRNEK A SAJÁT DALAIMBAN IS.”

egyszerű dallam, leginkább a folk, beat, világzene kategóriájába sorolható. Az általam énekelt gyerekdalokban sokféle hatás felfedezhető: magyar, cigány és bolgár dallamok, indiai motívumok és különféle afrikai népek zenei hatása. A dalaimban persze a magyar népzene és a magyar versek éneklőinek hatása a legerősebb. Fontos számomra, hogy magyar vagyok, és magyar gyerekeknek a magyar kultúrát közvetíthetem. Nem gondoltam volna korábban, hogy ezt valaha kimondom, de azért mondom ki, mert ezt indokoltnak érzem. A magyar fiatalok egy jelentős része már kizárólag angol nyelvű zenét hallgat, a magyar népzeneről, magyar zenéről, történelemtől általában nem sokat tud. Sajnos van egy elég széles társadalmi réteg, amely bár magyarul beszél, alapvetően gyökértelen. Ez a réteg képtelen kapcsolódni ahhoz a láncolathoz, amely a fiatalokat – sok száz vagy akár ezer éven át – összeköti szüleikkel, nagyszüleikkel, dédszüleikkel és korábbi felmenőikkel.

Szerencsére azért jó példákat is látok. Csodálatos, okos, tehetséges fiatalokkal találkozom, akik otthonosan mozognak a mai világban, ugyanakkor azt is tudják, hogy kik ők, és honnan jöttek, sőt büszkéek a magyarságukra. Nem hangsúlyozzák azt úton-útfélen, de van természetes önbecsülésük, büszkeségük.

Nagy hatással volt rám a Jordi Savall-jal közös munka. Néhány évvel ezelőtt abban a megtiszteltetésben lehetett részem, hogy a katalán mesterrel dolgozhattam. Görög, török, bolgár, román, macedón és izraeli zenészekkel vettünk fel egy népzenei anyagot – természetesen Jordi Savall koncepciója alapján és az ő közreműködésével. Arra volt kíváncsi, hogy mit adunk magunkból, ha a saját népzeneiket játsszuk, és arra is, hogy mire jutunk, ha közösen kell valamit létrehozunk. Működött, pedig nem sok idő állt a rendelkezésünkre. Jó volt felfedezni a zenén keresztül az egyes népek zenéi közötti hasonlóságokat és a különbözőségeket is.

Az utóbbi években sok szép régizenei dallamot ismertem meg, magyar dalokat és különféle európai népek dalait. Főként ezekkel színesedett a gyerekzenei repertoárom.

A kicsik örömmel hallgatják a 18. századi virágéneket, a 13. századi itáliai Mária-éneket, a 14. századi francia táncdallamot és a Hunyadi Jánosról szóló históriás éneket is.

✿ *Az autentikus magyar népzenei játszó Ökrös együttesben és a magyarországi világzenei játszó Besh o droM együttesben énekelt évekig, velük járta be a világot a Montreali Jazz Fesztiváltól a Glastonbury fesztiválon át a párizsi Théâtre de la Ville-ig, New Yorktól Pekingig. Évekig dolgozott Szakcsi Lakatos Bélával. Végül a gyerekekzenében teljesedett ki igazán. Van ennek konkrét oka?*

A gyerekeknek szóló produkciómban tudok a legkönnyebben feloldódni. Ott egyszerre énekes és pedagógus is vagyok. Ez a kettős szerep jó lehetőség számomra zenészként, és az elképzeléseimet csodálatos zenésztársakkal valósíthatom meg lassan húsz éve. 2004 óta játszom az óvodás és kisiskolás korosztálynak. Az sem mellékes, hogy az évekig tartó éjszakai élet után a gyerekkoncerteknek köszönhetően a napfényel, az élet napos oldalával találkozhatam. Ez a találkozás meghatározó lett számomra.

✔ *Az utóbbi években régizenei dallamokkal, magyar és különféle európai népek dalaival színesedett a gyerekzenei repertoárja*

Fotó: Bergics Balázs

„MÉG MINDIG FEL TUDOK FEDEZNI ÚJDONSÁGOKAT, HISZEN FOLYAMATOS A MEGÚJULÁS A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBEN.”

✿ *Ön több évig élt a budai Vár környékén. Most is itt, egy különleges helyszínen, a Lovardában beszélgetünk. Hogy érzi magát ebben a környezetben?*

Rendkívül izgalmas vállalkozásnak tartom a Nemzeti Hauszmann Program kereteiben megvalósuló újjáépítést. A budai Vár minden körülmények között megérdemli azt a befektetést és törődést, ami ahhoz kell, hogy valóban visszanyerhesse méltó állapotát. Több európai városban történt hasonló, mond-

gát a felújítást illeti: szerintem építészeti bravúr, ahogyan a több mint 100 éves épületeket a mai technológiával ötvözve építik újjá hitelesen. Itt vannak olyan munkafolyamatok és részfeladatok, amelyekhez nélkülözhetetlen a precíz emberi szakértelem, a mesterek tapasztalata. Úgy sejtem, a rekonstrukciónak köszönhetően nemzetközi viszonylatban is

utánzatok legyenek, hanem korhű épületek, melyekkel maguk a tervezők, Ybl Miklós és Hauszmann Alajos is elégedettek lennének. Szerintem bravúros ez a vállalkozás, ugyanakkor hosszú távon jó befektetése és cégére is a magyar építőművészetnek és a magyar mesterembereknek. Szeretek sétálni a budai Várban. A Tóth Árpád sétány nagy kedvencem. Várandósan is szívesen időztem itt. Leültem egy padra, élveztem a kora tavaszi napfényt, és gyönyörködtem a panorámában. Korábban itt laktam a közelben, úgyhogy elég nagy a rálátásom, mi és hogyan változott itt az elmúlt években. Tudok itt úgy sétálni, mint egy turista, anynyi a látnivaló, a finom részlet. Még mindig fel tudok fedezni újdonságokat, hiszen folyamatos a megújulás a Budavári Palotanegyedben. Jó látni a változást. Ez az egyik első számú látogató- és turistacélpont az országban, nagyon is indokolt, hogy az, ami történelmi szempontból kiemelt jelentőséggel bír, valóban ékszerdoboz lehessen.” ✿

✿ *„Építészeti bravúr, ahogyan a több mint 100 éves épületeket a mai technológiával ötvözve építik újjá hitelesen.”* ✿

juk például Lengyelországban, Varsóban, ahol a második világháború során porig rombolt történelmi épületeket építették fel. A Rákosi-, majd a Kádár-rendszerben a budai Várral kapcsolatban tudatos koncepció volt, hogy a Vár múltjának egyes korszakait lehetőség szerint kitöröljék az emlékezetből. Ami ma-

komoly elméleti és gyakorlati tudás halmozódik fel. Elég csak a famunkákra, a kovácsoltvas, üveges- vagy kőcsiszoló munkákra, illetve akár a mives tetőszerkezet ácsolási technikájára gondolni, s persze a művészettörténeti ismeretekre, amelyek nélkülözhetetlenek, hogy a felépített múltbéli épületek ne valamiféle rossz

Varsói Nemzeti Múzeum

A TÖRÖK URALOM FELSZÁMOLÁSA I. LIPÓT EURÓPAI BIRODALMA

Uralkodása során a Habsburg-ház osztrák ágának birodalma európai jelentőségű nagyhatalommá erősödött, és ez kéz a kézben járt a más európai nagyhatalmakkal való összeütközéssel. Nyugaton legfőképpen a franciákkal hadakozott, utolsó nagy konfliktusuk, a spanyol örökösödési háború csak jóval Lipót halála után zárult le. Keletről pedig egyre égetőbbé vált az Oszmán Birodalom elleni fellépés kérdése, amely a Magyar Királyság területének visszafoglalását is jelentette. 1684 és 1700 között a törökellenes szövetség, a Szent Liga végül a Balkán széléig szorította vissza a törököket.

Fiatalon, tizenhét évesen ült a magyar, német és cseh trónra I. Lipót, és egy évvel később német-római császárnak is megválasztották. Majdnem fél évszázadon át, 1705-ig uralkodott, kortársaihoz – és vetélytársaihoz, például a Nap-

királyhoz, XIV. Lajoshoz – hasonlóan abszolutista kormányzással, személyesen irányított. De míg francia vagy svéd kortársai egyetlen ország felett építették ki teljhatalmukat, addig Lipótnak a több különböző országból álló birodalmára kellett ezt kiter-

jesztenie, ami nehezebbnek bizonyult – nem utolsósorban a jogaik megnyirbálását zokszó nélkül nem tűrő magyar nemesség ellenállása miatt. Lipót fél évszázados uralma alatt a magyarok számos alkalommal emlékeztették a császárt, hogy

birodalma nem egy homogén, könnyen központosítható ország – ilyen emlékeztető volt a Wesselényi-összeesküvés, de az uralma végén kirobbanó Rákóczi-szabadságharc is. Az ország felszabadítására mégis csak a császárnak és szövetségeseinek volt ereje. Lipótnak pedig fontos volt, hogy a határain kívülre az erős, összetartó birodalom képét mutassa, így a két oldal egymásra és folyamatos egyezkedésre volt utalva. Két nagy feladatuk volt a magyaroknak a 17. század végén: az országnak a török kiűzése után a Habsburg-birodalmon belüli önállóság megőrzése, Budának pedig a felszabadulás utáni újbóli megerősödése.

A VISSZAFoglalás

Buda visszafoglalását több sikertelen kísérlet előzte meg. A császár erőszkos ellenreformációs politikája mentén kirobbant a Thököly-felkelés, és a magyarok, látva a belső ellentéteket, nem tartóztatták fel a birodal-

✓ **V. Károly Lipót a Szent Liga hadvezére, vezetésével sikerült kiűzni a törököket Magyarországról**

Kunsthistorisches Museum, Bécs

lom központja felé meginduló török seregeket. Azok így 1683-ban egészen Bécsig jutottak, és története során másodjára megostromolták a várost. Ennek visszaverése volt a kezdete a Szent Liga háborújának, egyik első állomása pedig Buda 1684-es ostroma volt. A támadók ekkor kettős ostromgyűrűt vontak a vár köré, melynek belső oldalán a várat támadták, külső oldalán pedig a – hamarosan a védők segítségére siető – török sereget akarták visszaverni. Ekkor azonban még nem volt elég nagy az európai hatalmak összefogásával kiállított hadsereg, sikerre csak a két évvel későbbi, 1686-os ostromnál jutottak. A tavasz óta Párkány közelében gyülekező hadsereg, Lotaringiai Károly és Miksa Emmánuel vezetésével június 16–17-én ért Budára. 20–21-én kezdték meg a tényleges ostromot, amely mintegy két hónapon át tartott. Körbeszáncolták az egész várat, és a tűzérség szinte minden irányból, az összes környező magaslatról lőtte a falakat. A közel 100 ezer főt számláló keresztény sereggel állt szemben a 14 ezer török várvédő Abdurrahmán pasa vezetésével. Mivel a törökök a másfél évszázados uralmuk alatt igyekeztek visszaerősíteni a vár védvonalát, a túlerő ellenére nehéz feladat várt az ostromlókra. A támadók

✓ **Az ostrom során felrobbant a palota területén kialakított török központi löportár**

Österreichische Nationalbibliothek

✓ **Abdurrahmán az utolsó budai pasa, a város 1686-os visszafoglalásakor harcolt a keresztény seregek ellen**

számos helyen aknáztak alá és robbantottak be tornyokat, falrendszereket, löporraktárat.

Az augusztus elején érkező török felmentő sereg sem tudta áttörni az elszánt ostromlók vonalát, és végül augusztus 29-én visszavonult, sorukra hagyva a várvédőket. Szeptember 2-án, folyamatos ágyúzás után, több ponton is áttörte a falakat a császári hadsereg, elsőként a mai Kapisztrán tér környékén, amit utána sokáig „császári résként” emlegettek. Abdurrahmán pasa a Hess András téren esett el, karddal a kezében. 145 év török uralom után a vár ismét keresztény kézre került. Az 1770-es évekig szeptember 2-án a Nagyboldogasszony-templomtól a

A KÖZEL 100 EZER FŐT SZÁMLÁLÓ KERESZTÉNY SEREGGEL ÁLLT SZEMBEN A 14 EZER TÖRÖK VÁRVÉDŐ.

Magyar Nemzeti Múzeum, Frans Geffels: Budavár ostroma 1686-ban, 1686–87

Magyar Nemzeti Galéria

„császári résig” tartó körmenettel, sortűzzel tisztelegtek a felszabadítók emléke előtt a városi polgárok.

A pusztítás szinte felmérhetetlen volt: a sorozatos ostromok, véres harcok, ágyúlövések és felrobbant lőporraktárak tüzei után csak törmelék maradt. Luigi Ferdinando Marsigli olasz hadmérnök a visszafoglalók első soraiban lépkedve a palota romjai közül szedegette össze Mátyás király egykor európai hírű könyvtárának megmaradt corvináit. A látotakat így foglalta össze: „A tűz a márványból épült nemes palotákat s a hadi szerekkel minden egyebet is megemésztett, úgyhogy e város most csontvázhoz hasonlít.”

KIRÁLYI SZÉKHELYBŐL KATONAI ERŐD

A visszafoglalás után a budai Vár nem lett uralkodói székhely – nemcsak romos állapota miatt, és azért, mert a birodalomnak már kiépített fővárosa volt Bécsben, hanem azért is, mert a harcvonal még nem húzódtott messze a város falaitól: a török visszaszorítása egy hosszú folyamat volt. Így elsődleges szerepe a katonai erőd lett: első lakói katonák és a hadsereghez tartozó személyek voltak.

A legfontosabb feladat a védművek mielőbbi helyreállítása volt, ez az esetleges visszafoglalási kísérletek miatt is kellett. Az alig 60 kilométerre fekvő Székesfehérvár még mindig

Luigi Ferdinando Marsigli mekkéitette ki a még épen maradt corvinákat az ostrom utáni üszkös romok alól

török kézen volt, és a székesfehérvári pasa el is játszott a gondolattal, hogy megpróbálkozzon Buda újbóli bevételével – ha nem karddal, hát csellel. A budai helyőrség egy hadnagya, Nicolaus Finck ugyanis hajlandó lett volna 2 ezer aranyért cserébe beengedni a törököket a helyreállítás alatt álló várba. Mielőtt azonban ezt megtehetné volna, lelepleződött, és a haditörvényszék rövid úton halálra, ráadásul felnégyelésre ítélte. Testének négy részét a vár négy oldalán tűzték ki, emlékeztetőül, hogy milyen sorsra jutnak a török kezére játszó árulók.

Látszott azonban, hogy nem halogatható a védrendszer helyreállítása. Elsőként a palota és a várnegyed déli részének védelmében kulcsszerpet betöltő rondellát hozták rendbe, falait befoltozták, új, korszerű sánc-

A harcok művészeinket is megihlették. Benczur Gyula Budavár visszavétele című festményét 1896-ban alkotta

rendszerrel vonták körbe. A romos középkori várfalakat is modernizálták. Ezután a Várban állomásozni hagyott közel négyezer fős helyőrség elszállásolására kellett megoldást találni. Bécsből kincstári hivatalnokok és mesteremberek érkeztek, hogy a romos házakat mielőbb lakhatóvá tegyék. Az építkezésekhez követ helyben találtak, leginkább az ostrom után maradt törmelékek közt. Lassította azonban a helyreállítást az, hogy fa alig maradt a harcok tüzei után, így azt a Kárpátokból kellett hozatni; tetőcserepet, szegeket, pántokat, lakatokat pedig, ipar és iparosok hiányában, egyenesen Bécsből. Az első téltre nem is készültek el elegendő épülettel, így a részben még álló, deszkákkal befoltozott házakban vagy épen maradt pincékben vészelte át a helyőrség a hideget.

Az ostrom utáni első időkben tehát a hadsereg lakta be Budát és a Várat, élén a várparancsnokkal. Az újjáépítés következő éveiben is nagy jelentősége maradt az állomásozó hadseregnek, és sorra emelték a hadi igényeket kiszolgáló épületeket, kaszárnyákat, élelmiszerraktárakat, fegyvertárakat, ágyútelepet, még katonai kórházat is. A legnagyobb szabású ezek közül a palota északi előudvarába épített katonai szertár, a Zeughaus volt, mely az új, barokk stílust képviselte a romba dőlt reneszánsz épületek felett.

AZ ÉLEDEZŐ UTCÁK

Az udvar célja az volt, hogy a városba mielőbb visszatérjen a polgárság, és velük az élet. Így hát ingyen vagy nagyon olcsón, de gyors beépítési kötelezettséggel osztották a telkeket. Ennek hála, egy-két évtized alatt, a 18. század hajnalára szinte újjá is épült a város. A településszerkezet sokban hasonlított a középkorira, csak helyenként vontak össze apróbb

telkeket, számoltak fel kis utcákat. Visszatelepültek, utcákat népesítettek be a Várban az újjáépítés során munkát bőven találó kézművesek: kovácscok, lakatosok, bognárok, szíjgyártók, asztalosok, szabók, vargák, takácsok, mészárosok. A mesterségek képviselői hamar céhekbe is szerveződtek. 1701-ig harmincegy céh nyert el privilégiumot, voltak olyan szakmák, melyek képviselői annyian voltak, hogy több, nemzetiség alapján elkülönülő céhet is alapítottak: így találkozhatunk a magyar, a német és a rác szabók céhével is.

Azonban a céhes polgárok sem felejtették el azt, amire az állomásozó helyőrség is állandóan emlékeztette őket: hogy bármikor felmerülhet a szükség, hogy a Várat és a várost, otthonukat erővel védelmezzék meg. 1696-ban alakult meg a Budai Polgári Lövészegylet, ide minden céhnek kötelező volt egy-egy mesterembert küldenie vasárnaponként. A lövészet hamar sporttá és divatos szórakozássá vált a Várban, és az egylet évente tartott ünnepélyes, díjazott lövészversenyén mérték össze tudásukat a tagok. Ugyanekkor alakult a polgárőrség is, ennek tagjait először a Rákóczi-szabadságharc során szólították fegyverbe, a város védelmére.

A Vár éke, a palota azonban a polgári épületeknél sokkal lassabban épült csak újjá. Az ostrom utáni években nem is bolygatták, csupán a törmelék takarították el róla. Mintegy három évtizedbe telt a romok

A VISSZAFoglalás után a budai Vár nem uralkodói székhely, hanem katonai erőd lett, első lakói a katonák és a hadsereghez tartozó személyek voltak.

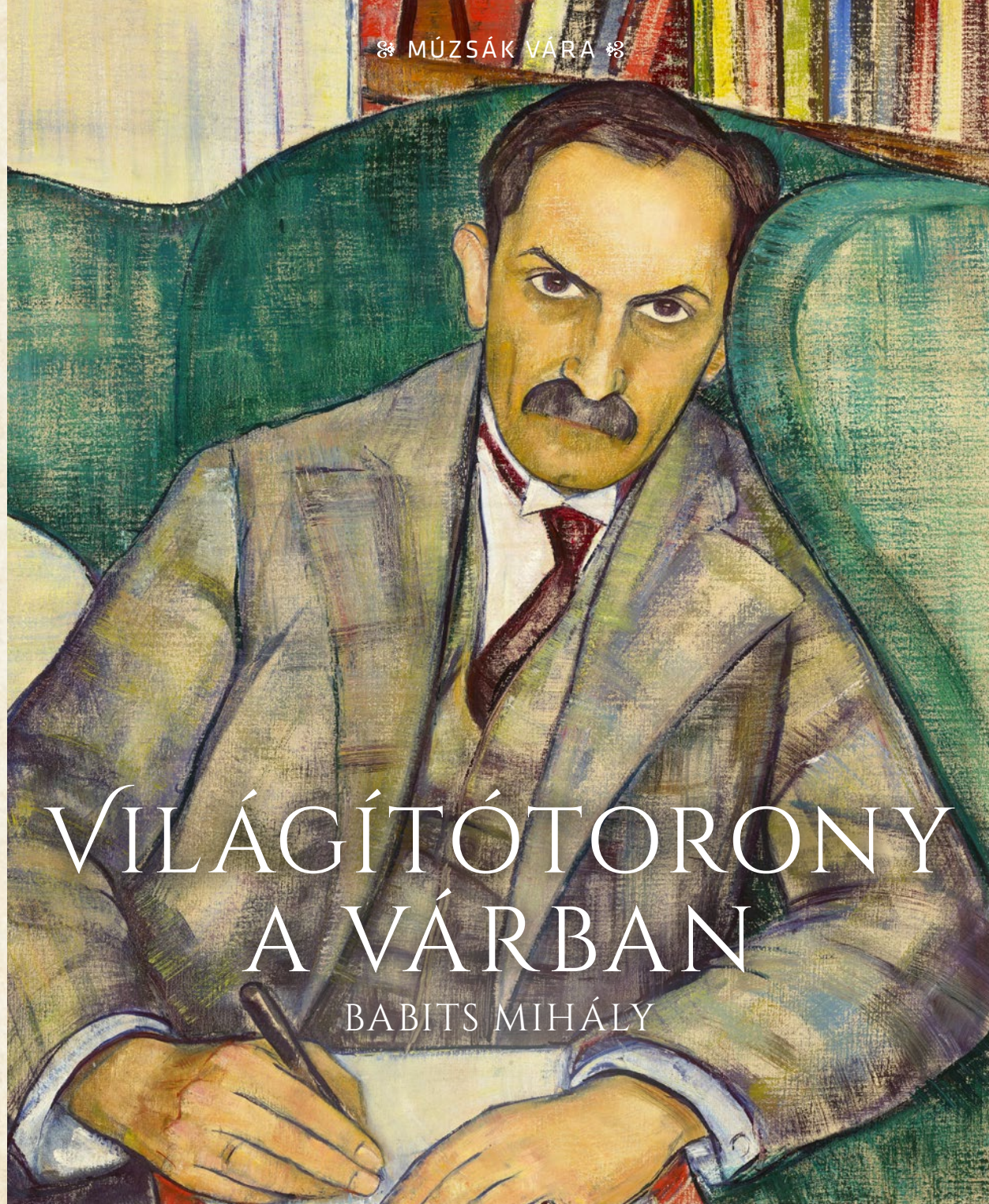
teljes eltakarítása, és az első épületet csak fél évszázaddal későbbre, 1735-re húzták fel a helyén.

HARC AZ ÖNÁLLÓSÁGÉRT

Buda nagy feladata volt a középkori jogállás, a függetlenség visszaszerzése. Noha szabad királyi városi státuszának visszanyerésére az udvar számára túlzottan ígéretes jövedelmek miatt nem sok esély volt,

A budai Várban, az egykori török városnegyed területén található kertben a mór mintákat idéző díszszökőkút biztosítja a keleties hangulatot

a polgárságból szerveződő városvezetés célja az egykor kiemelkedő gazdasági-jogi helyzet és a fejlődéshez igen kedvező körülmények egy részének visszanyerése volt. Hosszadalmas harcot vívott a város az udvarral, melyben szövetségese lett Pest, Székesfehérvár és Esztergom is. A hosszú évtizedek során Buda többször is kapott pár évre szóló adómentességet, és az önkormányzat kieszközölte az egyre szakszerűbb igazgatást. Az udvari, kamarai hivatalnokok helyett a jogi ügyeket budai jogászok, a pénzügyeket helyi kereskedők felügyelték. 1699-re a város visszakapta a jogot, hogy polgárai felett ítélkezzen, és így szépen lassan visszanyerte magyar városi önállóságát – ez indokolt is volt, hiszen mintegy 13-16 ezer fős lakosságával a 18. századra Buda már ismét a legnagyobb magyarországi város volt. A négy összefogó település végül 1703 tavaszán, húszezer forint fegyverválság fejében nyerte vissza egykori jogait és privilégiumlevelét. A polgárság kitartó munkája elérte, hogy a töröktől való felszabadulás után ne a bécsi udvar egyszerű kamarai birtoka legyen Buda, hanem az újjáépülés útján újra a fővárosi pozíció felé haladjon. ✂

Magyar Nemzeti Galéria/Basch Edit: Babits Mihály portréja, 1932

VILÁGÍTÓTORONY A VÁRBAN

BABITS MIHÁLY

Máig sokan hajlamosak a valóságtól nagy távolságot tartó, „elefántcsonttoronyban” élő művész képét kapcsolni hozzá, de Babits Mihály valójában az egyetemességig emelkedő újfajta személyesség költője volt, és a sebzett magyar lélek talán legértőbb írója. Nem elzárkózott, inkább a lehető legmélyebbre ereszkedett az emberi lélek sejtelmes barlangrendszerébe. Kimagasló művei az emberi szív legnagyobb csatáit, felismeréseit és megérkezéseit örökítik meg alig fokozható őszinteséggel és autentikussággal.

Fotó: Petőfi Irodalmi Múzeum

TANNER ILONÁVAL 1921-BEN KÖTÖTTEK HÁZASSÁGOT. AZ ASSZONY HÚGÁNAK LÁNYÁT, BABITS ILDIKÓT ÖRÖKBE FOGADTÁK. A CSALÁD 1931-BEN KÖLTÖZÖTT BUDÁRA.

AZ IRODALOMSZERVEZŐ BABITS

Életművével elvitathatatlan nyomot hagyott a magyar kultúrán, mindenki által ismert versein túl regényeivel, esszéivel, műfordítói és szerkesztői tevékenységével. A százzalé irodalmi életének egyik nagy

halála után Móricz Zsigmonddal közösen vették át a lap irányítását. Babits felelt a vers- és az értekezésközpróza-rovatok szerkesztéséért, Móricz a hozzá közelebb álló epikáért. Együttműködésük korántsem volt zökkenőmentes, temperamentumbeli és művészetfelfogásbeli

mindenekfeletti érvényesítése maradt. Megtartotta a *Nyugatot* a korabeli magyar irodalom egy olyan szigeteként, mely a kurrens ügyekre, populáris igényekre reflektálás helyett szerzőit az újabb és újabb irodalmi irányzatok felfedezésére, a művészet hétköznapi életen túlmutató tökéletesítésére biztatta. Ez a tökéletesítés abban is megmutatkozott, hogy nem csodált válogatás nélkül minden újdonságot: fontosnak érezte, hogy az újonnan formálódó irodalom a nemzetközi hagyományokkal és még inkább a nemzeti irodalmi múlttal összhangba hozható legyen. Mindezt jól össze is foglalta 1931-ben a Janus Pannoni Irodalmi Társaság alakuló közgyűlésén, amikor a társaság névadó költőjéről ezeket mondta: „Nem tudnék nevet, mely jobban kifejezné az övénel azt, amire ma is szükségünk van: hív és büszke megállásra a régi szent európai kultúra kincsese

Minden lakása a magyar szellemi élet központja, az európai kultúra menedéke volt. Nevét ma utca is viseli a Várnegyedben.

formálójá volt, aki a művészet saját kezű művelése mellett arra is gondot fordított, hogy másokat igazgasson ezen az úton, és kiépítse azt az irodalomtörténeti kört, amelyet ma nyugatosokként ismerünk.

Babits 1929-től volt a *Nyugat* szerkesztője, Osvát Ernő tragikus

különbségeik végül 1933-ban szétváláshoz vezettek, ekkortól Babits egyedül lett főszerkesztője az immár havonta 1500-2000 példányban megjelenő lapnak. A folyóirat gondozása során alapelvei elődeihöz hasonlóan, az esztétikai mérce

szigetein, minden vad és nyers és új erők között és ellenükre: mert ez a renaissance”.

Irodalomszervező tevékenységét nem csak a *Nyugat* keretei közt végezte. Szinte minden fontos irodalmi társaságnak tagja, alapító tagja volt, legyen szó a Kisfaludy, a Petőfi vagy a Balassa Társaságról. 1927-től a Baumgarten Alapítvány kurátora volt, az alapítvány kiváló íróknak, költőknek járó díját nyerte el Juhász Gyula, Tamási Áron, Füst Milán, Wass Albert vagy Karinthy Frigyes is.

Fotó: Petőfi Irodalmi Múzeum

BABITS MIHÁLYBAN KEZDET BEN ADY ENDRE CSAK A RIVÁLIST LÁTTA, MAJD KÉSŐBB EGYMÁS IRÁNTI TISZTELETÜK HOZTA ÖKET KÖZEL EGYMÁSHOZ.

BABITS BUDÁN

„Szörnyű köd van, elsüllyedt a Vérmező. Ha kinézek az ablakon, csak egy végtelen szürke tavat látok, valami rejtelmes Balatont, amelynek túlsó partja homályba vész. Nem vagyok többé a városban s képzeletem szabadon röpködhet; a házak eltűntek s azt rajzolok helyükbe, amit akarok. Jelenleg a szekszárdi szőlőhegyen állok, amely életem első felének központja és pihenőhelye volt. Legalább is semmisenem bizonyítja hogy nem ott állok.” Így tekintett ki Babits első, az Attila út 95–99. (ma 133.) szám alatt álló budai lakásának emeleti ablakán. 1931-ben költöztek ide feleségével, a Török Sophie néven ismert Tanner Ilonával és hároméves nevelt lányukkal, Babits Ildikóval. Ildikó Tanner Ilona testvérének házasságon kívül született lánya volt, akit Babitsék vettek magukhoz és neveltek fel. A Vérmező parkja ekkor még nagyobb volt, igazi vad sziget a város szívében, nem csoda hát, hogy megihlette a költőt.

1937-re azonban kinőtték ezt a lakást, de a környék láthatóan megfogta a költőt és családját: nem is költöztek még csak egy utcával sem messzebb, csupán pár számmal. Az Attila út 65/B-ben (ma 103.) letek új otthonra, ahol Babits csütörtök délutánként fogadta a körébe tartozó írókat-költőket. Vas István így emlékezett vissza egy délutáni széanszra a negyedik emeleti lakásban: „Téli délután volt, sötétedés előtti félhomály, a Vérmezőn sárgásszürke köd. De fönt, a könyvtárszobában, már teljesen sötét volt, illetve villany égett, a szoba közepén egy kovácsoltvas állólámpa, amely nem világított meg mást, csak a könyvek egy részét a falon, a lámpa körül a bőrgarnitúrát és Babits sápadt arcát, szenvedélyes szemét, barna színű, hosszú ujjú kezét, minden egyebet sötétben hagyott.” Nem törődve a Bauhaus épületben álló lakás ajtaján kopogató rohanó modernséggel, Babits lakásába, munkaterébe az idő próbáját kiállt, kiálló művészetet engedte csak be. Még akkor sem szakította meg aktív kapcsolatát író-költő társaival, akkor sem hagyott fel a

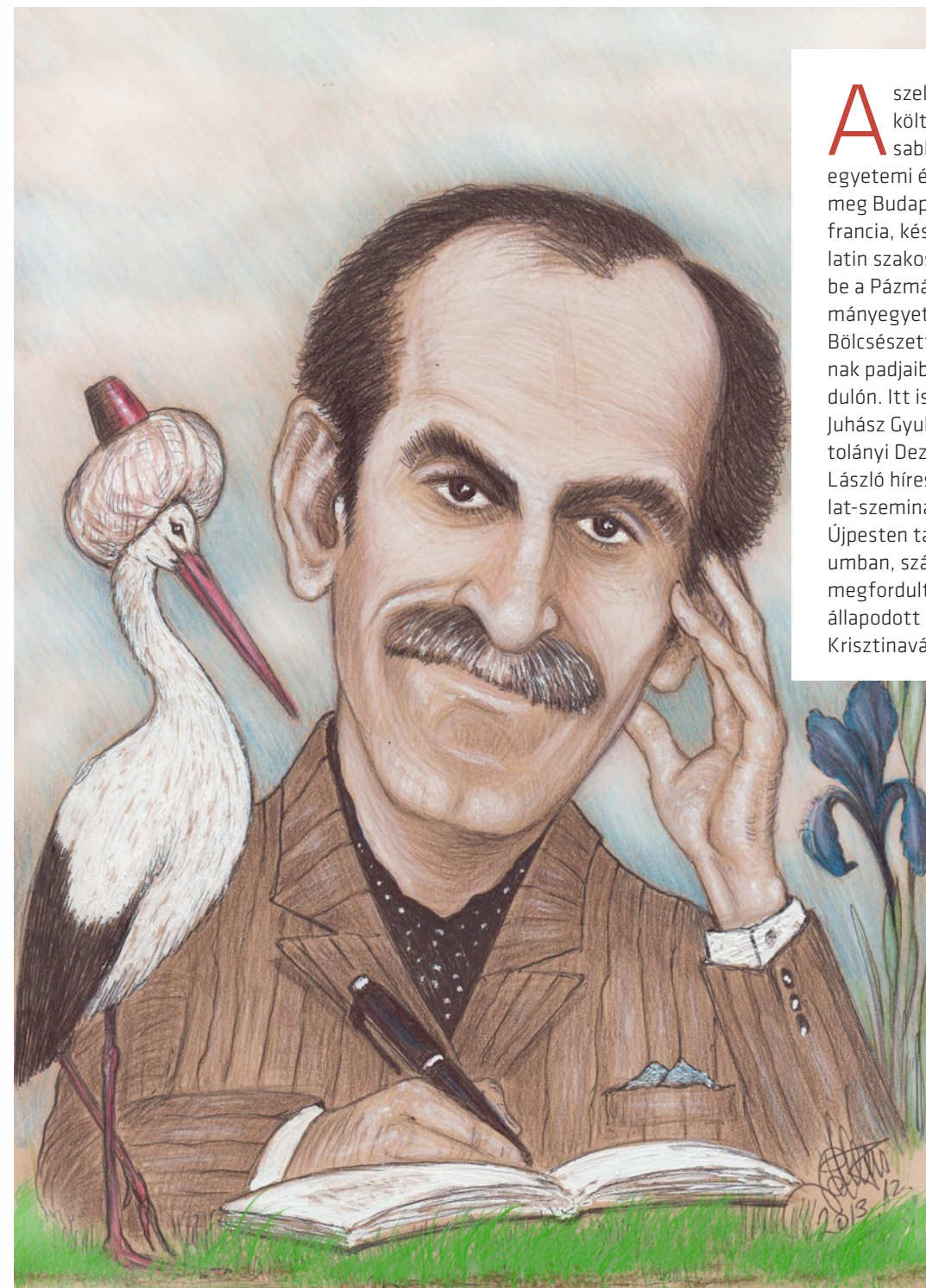

☞ Az Attila út 95–99. (ma 133.) szám alatt álló budai lakásukból az Attila út 65/B-be (ma 103., fotónkon) költöztek

magyar kultúra csiszolásával, amikor a gégerák s az annak kezelésére szolgáló műtét 1938-ban a hangját is elvette. Ezután a híres beszélgetőfüzeteiben kommunikált művésztársaival és családjával is.

Élete utolsó, tragikus szakaszában az egykor Kosztolányi Dezsőnek is otthont adó Logodi utca 31.-es száma alatt bő egy évet élt még, 1940 májusától fogva. Idejének már jelentős részét a kórházban volt kénytelen tölteni, de még utolsó erejével is gondot fordított arra, hogy az új lakásban könyvgyűjteménye méltón legyen elrendezve a polcokon. Ebben a házban, a Vár árnyékában vetett számot életével, és készült fel a közelgő elmúlásra. ☞

BABITS MIHÁLY

Gaál Tibor grafikusművész, Magyar Arany Érdemkereszttel kitüntetett portrékarikaturista. Évek óta dolgozik *Nagy magyarok* című portrészorozaton, melynek darabjai történelmünk máig ható alakjait idézik meg. Rendszeres rovattal jelentkezik magazinunkban.

A szekszárdi születésű költőóriás huzamosabban először az egyetemi évei alatt fordult meg Budapesten: magyar-francia, később magyar-latin szakos hallgatóként ült be a Pázmány Péter Tudományegyetem (a mai ELTE) Bölcsészettudományi karának padjaiba a századfordulón. Itt ismerkedett meg Juhász Gyulával és Kosztolányi Dezsővel Négyesy László híres stílusgyakorlat-szemináriumain. Ezután Újpesten tanított gimnáziumban, számos városban megfordult, és élete végén állapodott meg Budán, a Krisztinavárosban.

Forrás: Képes Krónika, 1358 után, Országos Széchényi Könyvtár

SZENT ISTVÁN KIRÁLY INTELMEI RÉGEN ÉS MOST

**KÜLÖNLEGES, HIÁNPÓTLÓ KÖNYVET ADOTT KI
A HAUSZMANN ALAPÍTVÁNY.**

TÖRTÉNELMI SORSOK

Szent István fia, Imre, a magyarság tragikus sorsú hercege, aki korai halála miatt nem válhatta be apja hozzá fűzött reményeit, nem tölthette be azt a helyet nemzetünk történetében, melyre egész életében készítették.

István a 900-as évek utolsó évtizedében Henrik bajor herceg lányát, Gizellát vette feleségül. A szertartást a Scheyern-kastélyban tartották, ahol a prágai Adalbert püspök adta össze a párt. Gizella a házasságkötés után követte férjét Magyarországra, és nem csupán a keresztény egyház támogatásában, templomok és várak építtetésében volt a társa, de magyarul is megtanult. A korabeli krónikák tanúsága szerint a királyi pár boldog, mintaszerű családi életet élt. Imre egyes források szerint 1000-ban, míg más leírások szerint 1007-ben született. Taníttatására a kezdetektől hatalmas figyelmet fordítottak. Oly fontos volt István számára, hogy fia a lehető legjobb oktatásban részesüljön, hogy Gellért püspököt bízta meg a nevelésével. A velencei bencés szerzetesnek egy vihar miatt kellett

a kor legmagasabb iskolai fokozatait, a triviumot és quadriviumot, és a tudományok mellett megismertette vele a keresztény vallás tanításait is. Gellért után maga István vette át fia tanítását, bevezette őt az államirányítás és a hadvezetés rejtelmeibe, hogy méltó utódja lehessen majd a magyar trónon. 1031-ben egy végzetes vadászat vetett véget István reményének: Imrét egy vadkan támadta meg – valószínűleg a bihari Igfon-erdőben –, és a herceg belehalt a sérülésekbe. A trónörökös a fehérvári bazilikában temették el.

Soha nem tudjuk meg, milyen uralkodó vált volna a fiatal hercegből, hogyan vitte volna tovább apja örökségét. Egy különleges szövegnek köszönhetően azonban arról nagyon is pontos képet kaphatunk, hogy István milyen utódot kívánt trónra léptetni maga után, milyen uralkodót szánt a magyar népnek.

ÖRÖK ÉRVÉNYŰ GONDOLATOK

„Atyai nagyapám, a Szent István által megalapított, több mint kilencszáz éven át működő Magyar

Szent István Intelmek című műve korát meghaladó, összetett alkotás, melynek szépirodalmi értékei éppúgy kiállták az idő próbáját, mint politikaelméleti és etikai vonatkozásai.

megszakítania a Szentföldre tartó zarándoklatát Isztria közelében, és ha már így esett, úgy döntött, felkeresi a Magyar Királyságot, ahol – engedve az udvar unszolásának – a herceg tanítója lett. Elvégeztette vele

Királyság utolsó uralkodója gyakorló hívőként különösen fontosnak tartotta a keresztény magyar hagyományok ápolását. Amikor 1916 decemberében megérkezett a Budavári Palotába a koronázására,

✦ A Budavári Palotanegyed újjászületett Szent István-terméhez tartozó kiállításon látható államalapító királyunk egyik hermája

először a Szent István-terembe ment, oda vitette a Szent Koronát, ott kezdte tragikusan rövid királyságának áldozatos munkáját. Ez a szellem öröklődött a családunkban – Szent István király számomra is megkérdőjelezhetetlen viszonyítási pont. Ezért nagy öröm nekem ez a kötet” – ezekkel szavakkal indul a *Szent István király Intelmei – Régen és most* című könyv előszava, Habsburg György tollából. A hiánypótló alkotással a szerző, Gulyás Gábor filozófus és esztéta arra vállalkozott, hogy olyan komplexitással vizsgálja államalapító királyunk művét, melyre a mai napig nem volt példa.

Az *Intelmei* korát meghaladó, különösen összetett alkotás, melynek szépirodalmi értékei éppúgy kiállták az idő próbáját, mint politikaelméleti és etikai vonatkozásai. Noha ezer év is eltelt azóta, hogy István szavait a királyi udvarban papírra vetették, a mű nem csupán a mai napig közérthető, de számos,

**GULYÁS GÁBOR:
SZENT ISTVÁN KIRÁLY
INTELMEI – RÉGEN
ÉS MOST**

Szent István király írása a magyar nemzeti kultúra ezeréves alapműve, az első ismert szépirodalmi alkotás hazánkban. Mivel ma is érvényesek a mű szentenciózus mondatai, fontos olvasmányok tekinthetjük a 21. században is. Legújabb kiadása olyan értelmezésekkel együtt látott napvilágot, amelyek a kortárs társadalomtudományok perspektívájában, de közérthető stílusban mutatják be a szöveg szépirodalmi, eti-

kai, történeti vonatkozásait, és a királytűkröknek azt a gazdag hagyományát, aminek István király műve túlzás nélkül klasszikus darabja. Fontos, kihagyhatatlan könyv.

napjainkban is időszerű gondolat bontakozik ki belőle. Gulyás Gábor könyve amellelt, hogy fogódzót nyújt ahhoz, hogy közel kerülhessünk Szent István szövegéhez, a királytűkrök ókorig nyúló műfajáról, illetve a mű keletkezési körülményeiről is fontos ismeretanyagot tartalmaz.

Az *Intelmei* latin nyelven íródott, rimes prózában. Tíz fejezetet tartalmaz, tíz ajánlást, melyeket István fogalmazott meg fiának, Imrének, és melyek mögül a bölcs, jövőépítő uralkodó éppúgy felsejlik, mint a fiát

morális iránytűvel ellátni kívánó, szerető apa. Hogy ki vetette papírra a tíz intelmet, ma már nehezen fejthető fel, azt viszont tudjuk, hogy államalapító királyunk maga is képes volt arra, hogy megalkossa ezt a szöveget. Egy olyan korban, amikor nem volt sem szokása, sem hagyománya a kultúrának, az írásnak és olvasásnak, Szent István mindent megtett az elérhető legmagasabb szintű műveltség elsajátításáért, latinul levelezett, és a rimes próza műfaja sem volt tőle idegen. Nagy műveltségű, jelentős gondolkodó volt. Hogy

pontosan ki, udvari írnoki személyzetének mely tagja fogta a tollat, ezer év távlatából nehezen állapítható meg. Az viszont bizonyos, hogy az *Intelmei* esetében nem az történt, amire több példa is visszaköszön ránk a történelemből: nevezetesen nem egy, az udvarban élő zseniális tudós különösen jónak gondolt művéről ítélték úgy, hogy a szerzőség legyen a királyé. Ez a mű valóban államalapító királyunk öröksége.

„Az *Intelmei*ket nem túlzás remekműnek nevezni. Nem csak azért mondom ezt, mert magyar-ként az ember elfogult a keresztény magyar állam létrehozójával, azzal, aki kitalálta és megszervezte az államberendezkedésünk máig ható rendszerét. Hanem azért is, mert nagyon sok hasonló szöveget olvastam ebből az időszakból, illetve az ezt megelőző és későbbi évszázadokból, melyek alapján kijelenthető: az *Intelmei* színvonala világviszonylatban is kiemelkedő, jól megformált, átgondolt, nagyon okos könyv. És noha a királytűkrök műfajában íródott, ez egy irodalmi szöveg. Jelenlegi ismereteink alapján ez az első Magyarországon született szépirodalmi mű. Számos olyan karakterjegye van, amely nekünk már nem érzékelhető, az eltelt időszakban a latin megszűnt a kultúra alapvető nyelvének lenni, az *Intelmei* nyelvi érzékenységre így nehéz figyelni. Hasonló a helyzet a teljes szöveget átszövő bibliai áthallásokkal, ezek nagy része ma egy átlagos olvasó számára már magyarázatra szorul. A szöveg mégis működik, lehet aktuálisnak, jónak érezni ma is. Hogy mi az oka ennek? Mi az, ami nem avult el? Úgy hiszem, hogy ami a mai embert is képes megszólítani, azok az erkölcsi vonatkozások. Az *Intelmei* egy erkölcsi célzatú tanúságtéves, amely egy apa fiának szóló jótanácsgyűjteménye is egyben. Abba a szituációba pedig, hogy egy szülő megpróbál örök érvényű értékeket átadni a gyerekének, ma is könnyű belehelyezkedni, mit sem számít,

hogy eltelt ezer év. Ráadásul olyan bölcs gondolatok követik egymást István szövegében, melyekkel könnyű azonosulni, mert egy józan ember ma sem gondolkodik ezekről a kérdésekről másképpen” – mondta Gulyás Gábor filozófus és esztéta, a kötet szerzője arról, miben áll az *Intelmei* máig sugárzó ereje.

HOMMAGE À SZENT ISTVÁN

A magyar és angol nyelvű kiadvány (melyben a forrásszöveg latinul is olvasható) az *Intelmei* értő és alapos bemutatásán túl egy olyan művészeti projektet is megismertet az olvasóval, amely a Budavári Palota déli összekötő szárnyában 2021. augusztus 20-án átadott Szent István-termet felvezető kiállítás részeként vállalkozott az *Intelmei* kortárs reflexiójára.

Havadtőy Sámuel képzőművész kifejezetten erre a helyszínre alkotta meg azt a tíz ajtóra épülő installációt, amely az Imre herceghez írt intelmek csaknem ezeréves szövegén alapul: „Szent István a fiának írta ezeket az intelmeket. Jól átgondolt tanácsok voltak, egy apa próbált olyan fontos morális alapvetéseket megfogalmazni a gyermeke számára, amelyek segíthetnek neki jó döntéseket hozni a jövőben úgy a saját élete, mint a magyarság sorsa szempontjából. Ezek az üzenetek a mai napig helytállóak, tanulhatunk belőlük mi is” – így beszélt korábban a művész lapunknak arról, mit jelentett számára a szöveggel való találkozás.

Az uralkodói és atyai jótanácsokra egy-egy – javarészt budapesti és szentendrei lakásokból származó – ajtó reflektál, ezek mindegyikén

megjelenik egy részlet az *Intelmei*kből, valamint az országalma, sőt a Szent Korona ábrázolása is visszaköszön rajtuk. Színükben a Giotto alkotásairól jól ismert kéket idézik. A reneszánsz festőóriás vallásos témájú alkotásainál előszeretettel használta ezt a színt, a többi között a padovai Scrovegni-kápolna freskóin is ezzel az árnyalattal találkozhatunk. Festés előtt Havadtőy Sámuel mindegyik ajtót bevonta csipkével, azzal az anyaggal, amelynek használata mára szinte védjegyévé vált, és aminek köszönhetően különösen izgalmas párbeszédet képes életre hívni a népi kultúra és a hagyományok, valamint napjaink popkultúrája között.

Az *Intelmei* szövege az ajtók mellett a kiállítótér falain is megjelenik, a teremben található képernyőn pedig egy film látható, ebben a mai Magyarország tíz jeles alakja mond el vagy olvas fel egy általa választott mondatot az *Intelmei* valamelyik fejezetéből. ✂

**HAVADTŐY SÁMUEL TÍZ AJTÓBÓL
ÁLLÓ INSTALLÁCIÓT ALKOTOTT,
MINDEGYIKEN SZENT ISTVÁN
IMRE HERCEGHEZ ÍRT INTELMEI
OLVASHATÓK.**

HERCEGI LÁTOGATÓ A BUDAI VÁRBAN

Különleges vendége volt a Nemzeti Hauszmann Program keretében újjászülető József főhercegi palotának. Habsburg-Lotharingiai Mihály, József Károly főherceg dédunokája látogatott el a tavalyi év végén a Budavári Palotanegyedbe, hogy megtekintse, hogyan haladnak a családja történetének szempontjából oly fontos palotaépület újjáépítési munkálatai.

szent György téri IDŐUTAZÁS

Habsburg-Lotharingiai Mihály, József Károly főherceg dédunokája látogatott el a Budavári Palotanegyedbe, ahol a Várkapitányság vezérigazgató-helyettesével, az épület tervezőjével és a kivitelező Magyar Építő munkatársaival megtekintette az újjászülető épületet. Mihály főherceg keresztelőjét az egykori Szent György téri palotában tartották, ahova most örömmel tért vissza. Elmondta, nagyon várja, hogy az épület újra eredeti fényében tündököljön.

Az ingatlan 1892-ben került József Károly főherceg, Habsburg-Lotharingiai Mihály dédapjának tulajdonába. Ő korábban a Magyar Királyi Honvédség főparancsnokaként dolgozott itt, ám úgy megszerette a palotát, hogy amikor a hivatal elköltözött innen, megvásárolta azt a kincstártól. A kor két innovatív szellemiségű építészével, Korb Flórisssal és Giergl Kálmánnal historizáló stílusban át is építette a palotaépületet, melyet később fia, József Ágost főherceg örökölt meg, aki nagypapaként maga is részt vett a keresztelőn, 1942 májusában.

Azóta eltelt nyolcvan év. A történelem viharai sem a Habsburg-Lotharingiai-dinasztia tagjait, sem az épületet nem kímélték: a palota a második világháborúban meg-

Magyar Nemzeti Múzeum

sérült, és noha megmenthető lett volna, ideológiai okokból nem építették újjá, hanem a hatvanas évek fordulóján kutatásokat folytattak a területen, majd rommezőt alakítottak itt ki. A Nemzeti Hauszmann Programnak köszönhetően azonban a József főhercegi palota is régi fényében születik újjá, a Szent György téren már javában tart az

➤ **A budavári József főhercegi palota 1916 decemberében, IV. Károly koronázásakor**

➤ **Mihály felmenői között európai dinasztiák uralkodói, hercegei, főnemesei sorakoznak, dédapja, József Károly főherceg 1892-ben vásárolta meg a palotát**

építkezés. Ennek apropóján látogatott el tavaly decemberben Habsburg-Lotharingiai Mihály magyar királyi herceg egykori keresztelőjének újjáépülő helyszínére.

„Roppant fontos számomra a mai nap és ez az élmény. Látni, hogy halad az építkezés, és már el lehet képzelni, hogy milyen is volt ez a palota valamikor. Még az építkezés elején kísértéltem ide, amikor még csak a pincetermeket lehetett látni. Elmeséltem a munkásoknak, hogy ez az én nagypapám palotája volt, és ott, ahol most dolgoznak, valaha pince állt. Így, ha találnak esetleg még egy üveg bort, az az enyém. Ők erre nagyot nevettek, és azt válaszolták, hogy milyen kár, hogy csak

Magyar Nemzeti Múzeum

most jöttem ki, mert tegnap itták meg az utolsót. Hihetetlen öröm számunkra ez az újjáépítés. Mindenkit nagyon bántott, hogy már nem áll ez a szép palota, ami valamikor nagyon fontos szerepet játszott a mi családkunk életében is. Annál, hogy most itt állunk ezen az építkezésen, nem nagyon tudok szebb örömet elképzelni” – mesélte Mihály főherceg, akit Finta Sándor, a Várkapitányság vezérigazgató-helyettese, és Szalay Tihamér, az újjászülető palota tervezője is végigkísért a tervezett ütem szerint zajló építkezésen.

A Nemzeti Hauszmann Program keretében újjászülető épület terveinek megalkotásakor – akárcsak a Főörség, a Lovarda, az egykori Vöröskereszt-székház vagy a Honvéd Főparancsnokság esetében – a korszak iránti hűség, valamint a mai korszerű követelményeknek való megfelelés volt a legfőbb szempont. Az épület megjelenésében felidézi

Magyar Nemzeti Múzeum

➤ **József Ferenc főherceg fia, Mihály, aki mindössze két éves volt, amikor 1944-ben a család menekülni kényszerült Magyarországról**

**HABSURG-LOTHARINGIAI MIHÁLY
1995-BEN HAZATELEPÜLT, HOGY
JÓTÉKONYSÁGI ÜGYEK TÁMOGATÓJAKÉNT
SEGÍTSE HAZÁJÁT.**

Fortepan / Új Ember hetilap

majd hajdani külsejének lenyűgöző részleteit, ugyanakkor a mai kor legfejlettebb tervezési és kivitelezési megoldásaira támaszkodik. A következő években a saroktoronyokkal, valamint az egyedi keleties jegyekkel bíró homlokzattal nyeri majd el egykori formáját. Újraépül gyönyörű, üvegteretű diszlepcsőháza és a két emelet magasságú bálterem is.

KERESZTAPJA XII. PIUSZ PÁPA

Habsburg-Lotharingiai Mihály 1942. május 5-én született. Néhány nappal később tartott ünnepi keresztelőjének nem csupán a helyszíne volt különleges, de a keresztapa személye is, aki nem más volt, mint XII. Piusz pápa. Szülei 1938-ban ismerkedtek meg az akkor még érseki minőségben Magyarországra látogató egyházi vezetővel, majd egy évvel később részt vettek a pápaszentelésen is. 1942-ben az édesanya, Wettin Anna Mónika szász királyi hercegnő levélben kérdezte meg a pápát, elvállalná-e a keresztapaságot, ő pedig igent mondott – bár kötelezettségei miatt személyesen nem tudott részt venni az eseményen, így az az Angelo Rotta nuncius képviselte őt, aki a második világháború éveiben zsidók ezreinek

➤ **Szülei 1938-ban ismerkedtek meg a középen kezét üdvözlésre emelő Eugénio Pacellivel, később XII. Piusz pápával, aki Mihály keresztapja lett**

adott vatikáni védlevelet, illetve több lakóházat is védelem alá helyezett.

A magyar királyi herceg két éves volt csupán, amikor családja menekülni kényszerült Magyarországról. Sok ezer hektárnyi földet, erdőt, valamint az alcsúti kastélyt és több fővárosi palotát kellett maguk mögött hagyniuk. Előbb Ausztriába, majd Németországba emigráltak, ahonnan Mihály főherceg szülei Portugáliába mentek tovább gyermekeikkel. Mivel nagypapa, József Ágost főherceg Németországban maradt, csupán néhány alkalommal találkozhattak egymással életük során. Alapfokú tanulmányait Lisszabonban végezte, majd Angliában az Oratory School, később pedig a svájci

➤ **Habsburg-Lotharingiai Mihály az újjáépülő palota építkezésén**

Collège Saint Michael tanulója lett. Tizenhat éves korában már hét nyelven beszélt.

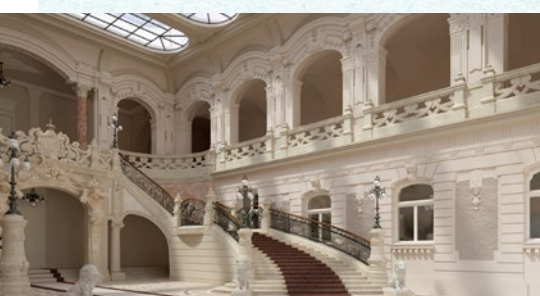
Hamar világhossá vált, hogy – dacára a nemesi gyökereknek – valamilyen polgári foglalkozást kell választania, döntése pedig a textilipari főiskolára esett, ahol 1967-ben szerzett diplomát. Még ugyanebben az évben el is kezdett dolgozni egy textilgyárban, majd egy évvel később egy müncheni üzem igazgatója lett. Több vezető pozíció betöltése után 1988-ban úgy döntött, hogy a maga lábára áll, és elindítja saját vállalkozását.

A nyolcvanas években kezdett hazalátogatni Magyarországra, majd 1995-ben vissza is települt. Számos jótékonyági és közéleti szerepvállalás kötődik a nevéhez. 1991-ben például nagyban hozzájárult Mindszenty József földi maradványainak hazahozatalához, valamint rengeteget tett a hercegprímás emlékezetének ápolásáért is. 2011-ben Pro Urbe díjat kapott Budapest XII. kerületétől a Szent Benedek Iskolaközpont létrehozásáért, mely napjainkban Szent II. János Pál Iskolaközpont néven működik. Az ő kezdeményezésére jött létre 1998-ban a Mária Rádió. Ő finanszírozta József nádor első felesége, Alexandra Pavlovna földi maradványainak Ürömon való újratemetését, valamint

✂ **A József főhercegi palotát is komoly találat érte a második világháborúban, de a Nemzeti Hauszmann Program keretében az eredeti állapotába építik vissza**

Magyar Nemzeti Múzeum

A LÁTVÁNYTERVEKEN IS JÓL LÁTHATÓ, HOGY A LEROMBOLT ÉPÜLETEK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBEN A MUNKÁLATOK BEFEJEZTÉVEL EREDETI SZÉPSÉGÜKBEN ÉLEDNEK ÚJJÁ.

✂ **Finta Sándor, a Várkapitány-ság vezérigazgató-helyettese, Habsburg-Lotharingiai Mihály és Szalay Tihamér, az újjászülető palota tervezője**

az ürömi ortodox kápolna felújítását. 23 éves kora óta tagja a Szuverén Máltai Lovagrendnek, melynek nagyköveteként is dolgozott. 2012-ben a Magyar Érdemrend közepkeresztjével tüntették ki. 2022-ben a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Pro Ecclesia Hungariae díjat adományozott számára a Katolikus Egyház szolgálatában végzett munkájáért.

az ürömi ortodox kápolna felújítását. 23 éves kora óta tagja a Szuverén Máltai Lovagrendnek, melynek nagyköveteként is dolgozott. 2012-ben a Magyar Érdemrend közepkeresztjével tüntették ki. 2022-ben a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Pro Ecclesia Hungariae díjat adományozott számára a Katolikus Egyház szolgálatában végzett munkájáért.

MEGFESTETT LÁTOMÁS A KARMELITÁBAN

A magyar kultúra napján a Liszt Ferenc Kamarazenekar és Pusker Júlia hegedűművész adott nagy sikerű hangversenyt a Karmelita koncertek első idei programján. Egy új műalkotást, a Kossuth-díjas Kisléghi Nagy Ádám Szent beszélgetés című képét is átadták az eseményen.

A Karmelita koncertek magyar kultúra napján megrendezett ünnepi alkalmán a Liszt Ferenc Kamarazenekar lépett fel, amely a klasszikus zenei élet nemzetközi elitjének állandó szereplőjeként több mint fél évszázada képviseli és népszerűsíti a magyar kultúrát szerte a világban.

Az évet nyitó koncert előtt átadták Kisléghi Nagy Ádám Szent beszélgetés című festményét, amely a színpaddal szemben lévő falon kapott helyet. A termet díszítő alkotást Kocsis Fülöp, a Hajdúdorogi

görög-katolikus főegyházmegye érsek-metropolitája méltatta. Kiemelte, hogy Pilinszky János Johann Sebastian Bachról azt mondta, ő a legnagyobb Isten-bizonyíték. Hozzátette: talán ennek az igazságnak is szerepe van abban, hogy a monumentális kép alkotója a protestáns német muzsikust is a szentek sorában helyezte el, közvetlenül Remete Szent Pál mögött, Szent Benedek mellett.

Kisléghi Nagy Ádám elmondta, hogy egy látomást festett meg, és amikor először lépett be a terembe, már látta maga előtt a kész képet. „Azt festettem meg, amin szeretnék én is részt venni, ha meghalok. Ez hajtott” – mondta, hozzáfűzve, hogy ezért választott olyan szenteket, akik számára különösen kedvesek.

Sikota Krisztina, a Várkapitány-ság turisztikai, kulturális és kommunikációs vezérigazgató-helyettese az átadáskor elmondta, hogy az épület az 1700-as évek közepétől a karmelita rendnek adott otthont, a mai

✂ **Kocsis Fülöp, a Hajdúdorogi görög-katolikus főegyházmegye érsek-metropolitája méltatta a termet díszítő festményt**

✂ **A Liszt Ferenc Kamarazenekar több mint fél évszázada képviseli a magyar kultúrát szerte a világban**

✂ **Kisléghi Nagy Ádám Szent beszélgetés című alkotása díszíti a Karmelita rendezvénytermet**

koncertterem akkor templomként szolgált. Kisléghi Nagy Ádám művén a szakralitás is megjelenik, ugyanakkor a kultúra nagy alakjai is, így a festmény az épület két funkcióját is összeköti.

A műsort Weiner Leó 1. divertimentója nyitotta. A programban szerepeltek Erkel magyaros témákkal játszó művei, Mendelssohn gyermeki vonósszimfóniája, valamint Hubay Jenő Carmen-fantáziája, amely az opera több népszerű részletét öltözteti virtuóz vagy épp lírai köntösbe.

A VÁRBAN ÉREZNI LEHET A TÖRTÉNELMET

Feleségével több mint harminc éve él boldog házasságban, és mint meséli, élete egyik legmeghatározóbb emléke, amely tulajdonképpen mostani élete alapja volt, a budai Várhoz fűződik. Lackfi János József Attila- és Prima Primissima díjas író, költő, műfordító a Nemzeti Hauszmann Program közösségi oldalain megtekinthető kisfilmben beszélt várbéli élményeiről.

Magyarország egyik legismertebb költőjének, Lackfi Jánosnak hat gyermeke és négy unokája van. Több mint harminc könyv szerzője, és még ennél is több kötet fordítója. Gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt ír verseket és prózai szövegeket. Kevesen tudják róla, hogy az alkotásaiban megjelenő Simon, Margit, Dorottya, Johanna, Ágnes és Kisjuli nem kitalált nevek, hanem a költő saját gyermekeiről elnevezett szereplők.

Mint meséli, már gyerekkora óta sokféle élménye fűződik a budai Várhoz, de talán a legfontosabb, ami azóta is hatással van az életére, egy romantikus este volt. A nagycsaládos édesapa több mint harminc éve van együtt feleségével, Bárdos Julival. Hat gyermekük mellett mostanra már nagyszülőkként is igazi, kiteljesedett, boldog családban élnek.

A budai Vár minden bizonnyal rengeteg szerelmes és romantikus titok helyszíne évszázadok óta, de az is valószínű, hogy Lackfi János romantikus története az egyik legizgalmasabb ezek közül. Feleségével az első szerelmes csókjuk helyszíne lett a Budavári Palotanegyed, amelyre így emlékszik vissza:

„Itt, a Várban kérdeztem meg az akkori barátnőmtől, aki azóta már, harmincegy éve a feleségem, hogy járna-e velem – meséli Lackfi János, aki költőhöz méltóan ezt a kérdést nem szokványos módon tette fel, hanem saját versét olvasta fel szíve hölgyének. – Ilyen körmönfont módon kérdeztem rá, hogy járna-e velem. Felolvastam neki egy verset, ő pedig valamit hümmögött rá, amit én azonnal igennek vettem. Ezen az estén, a várbástyán történt meg az első csók is” – meséli a költő. Mivel az első randevű ilyen sikeresen alakult, nem meglepő, hogy ezen fel-

Fotó: Molnár Mihály

✂ Hat gyermek, négy unoka és egy több mint harminc éve tartó házasság

buzdulva az ifjú művész egy évvel később a Várban akarta megünnepelni szerelmével az első évfordulót is. „Úgy gondoltam, stílusosan ugyanazon a helyszínen kell megünnepelnünk az évfordulót. Meglehetősen naivan kinéztem magamnak a Vörös Sün nevezetű éttermet.

„Az az életérzés
lehető fel
a Várban, amit
az évszázadokkal
ezelőtti emberek
is hordozhattak
a szívükben.”

Akkoriban sok Hrabalt olvastam, és nagyon megörültem, amikor észrevettem a borlapon azt a pezsgőt, amelyet a hrabali történetekben is isznak a monarchiabeli úriemberek. Boldogan, és persze felelőtlenül, rendeltem egy palackkal ebből az

italból. Aztán kisvártatva felmerült bennem, hogy talán elnézhettem az ital árát a borlapon, mert ez egy igen drága pezsgőnek számít. És ez így is volt, sokkal többbe került, mint amit megengedhettem magamnak. A teljes ösztöndíjamat oda kellett adni, de nem bántam nagyon, mert aztán itt álltunk a várbástyán, a szerelmem hozzám simult, megölelt. Boldog voltam, hogy ez a lány egy ekkora hülyeség után is szeretni tud.”

Lackfi Jánosnak, mint mondja, azóta is egyik kedvenc helyszíne a Budavári Palotanegyed. „Rengeteg ültem itt, a Széchényi Könyvtárban bölcsészként, és később a gyerekekkel is eljöttünk ide sokszor. Nekem nagyon tetszik, hogy tulajdonképpen egy kőből épült képeskönyvvé változott a környék. Ha itt sétálunk, olyan, mintha fellapozhatnánk a múltunkat. Szinte érezni lehet a történelmet. Az a látvány, struktúra, életérzés lehető fel a Várban, amit az évszázadokkal előtti emberek is hordozhattak a szívükben, mi pedig most belépünk ebbe a világba.” ✂

NÉPSZERŰ A BUDAVÁRI PALOTA MEGÚJÍTÁSÁT BEMUTATÓ LÁTOGATÓKÖZPONT

Modern látogatóközpont mutatja be a Budavári Palota megújulásának tervét december közepe óta a Főrség közelében. A többfunkciós épület egyszerre információs központ és több várséta kiindulópontja is.

A nemrég megnyílt új látogatóközpont máris nagyon népszerű a Budavári Palotanegyedbe érkezők körében, hiszen segíti a tájékozódást nem csupán a már megvalósult fejlesztésekkel, de a jövő terveivel kapcsolatban is: információkat találhatnak itt az érdeklődők a Budavári Palota megújulásáról. A látogatóközpontban látványos makettek szemléltetik a terveket, az épület előtt pedig egy kiállítás is nyílt tavaly decemberben. A megnyitón Sikota Krisztina, a Várkapitányság kulturális, turisztikai és kommunikációs vezérigazgató-helyettese és Gutowski Robert, a Budavári Palota rekonstrukciójának vezető építész beszéltek a részletekről.

Sikota Krisztina elmondta, hogy a Nemzeti Hauszmann Program kettős céllal indult: a hauszmanni

▶ Sikota Krisztina, a Várkapitányság kulturális, turisztikai és kommunikációs vezérigazgató-helyettese

tervek alapján újjáépíteni az előző századfordulón a Budavári Palotanegyedben álló épületeket, valamint ezeket tartalmazó programokkal megtölteni. A vezérigazgató-helyettes emlékeztetett arra, hogy a Nemzeti Hauszmann Program eredményeként már visszaállították a Budavári Palota déli összekötő szárnyának eredeti formáját, benne a Szent István-teremmel, amelyet átadása óta csaknem 120 ezren kerestek fel.

A szakemberek mára végeztek a palota teljes körű műszaki, építészeti, művészettörténeti és funkcionális feltárással, ezekre támaszkodva lesz lehetséges az épület teljes helyreállítása. A vezérigazgató-helyettes elmondta azt is, hogy a palota Szent György tér felőli szárnya az épületegyüttes fogadóépülete lesz, díszes főbejárattal és levezető rámpával.

A helyreállítást követően ismét közvetlen és akadálymentes kapcsolat lesz a

A LÁTOGATÓKÖZPONT INFORMÁCIÓS PONT ÉS AJÁNDÉKBOLT IS EGYBEN.

MESÉS KIÁLLÍTÁS A VÁRKERT BAZÁRBAN

A Petőfi 200 emlékévként tiszteletére a Várkert Bazár egész évben kínál tematikus programokat. A sorozat első elemeként újszerű szabadtéri kiállítás nyílt a Budavári Palotanegyedben, Gyere ki a partra címmel.

A LÁTOGATÓK ITT JEGYET VÁLTHATNAK A BUDAVÁRI PALOTANEGYED PROGRAMJAIRA, KIÁLLÍTÁSAINA.

Szent György tér és a Hunyadi udvar között – emelte ki.

Gutowski Robert, a Budavári Palota rekonstrukciójának vezető építész elmondta, hogy az új látogatóközpont kamaratárlata a palota rekonstrukciójának előkészítő munkáit és az eddigi kutatások eredményeit mutatja be makettek és látványterveken keresztül.

☞ **Gutowski Robert, a Budavári Palota rekonstrukciójának vezető építész**

Az új helyszínen felállított pavilon információs pont és ajándékbolt is egyben, de a látogatók jegyet is válthatnak a Budavári Palotanegyed programjaira, kiállításaira, egyebek mellett a már megújult déli összekötő szárnyban található, újjáépített Szent István-terembe.

A szöveges tablók két nyelven, magyarul és angolul is láthatók, amelyek a teljes felújítás ismerteté-

☞ **A Budavári Palotanegyed újjászülésétéről mindig megújuló, érdekes információk várják a látogatókat**

se mellett fejlesztési térképet, valamint a palota és a bálterem makettjeihez kapcsolódó leírást is tartalmaznak.

A Nemzeti Hauszmann Program egyik fő célkitűzése, hogy a Budavári Palota épületegyüttese ismét azt az arcát mutassa, amelyet fénykorában, a századforduló idején csodálhattak meg a fővárosiak és az ide látogatók. ✿

☞ **A Szent István-termet átadása óta csaknem 120 ezren látták**

☞ **A palota újjáépülő Buffet-galériájának látványterve**

Egy pályázat keretében a Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium és Kollégium (Kisképző) diákjai Petőfi Sándor *János vitéz* című elbeszélő költeményének egy tetszőleges jelenetét dolgozták fel. A tárlat során 13 darab szabadon álló, kivilágított installációban összesen 24+1 tablőfelületen mutatják be szaktudásukat és kreativitásukat a diákok.

Petőfi Sándor az egyik legnagyobb nemzeti költőnk, versei a mai napig meghatározóak a magyar irodalomban. 1845-ben jelent meg a *János vitéz* című műve, amely Jancsi és Iluska szerelmének, illetve Kukorica Jancsi János vitézzé válásának kalandos története. A költemény bonyolult, fiktív világában nagy hangsúly van a képzelet teremtőerején, ez teszi lehetővé Iluska visszaszerzését Tündérorságban.

A diákok ezt a mesés teremtőerőt fogalmazták meg munkáikban. A különleges költői képek új szintet hoztak a szabadtéri kiállítások sorába, teret adva a feltörekvő tehetségeknek.

Kőrösi Gábor, a Várkapitányság kommunikációs és marketing igazgatója a megnyitón arról beszélt, hogy az elmúlt években sokat dolgozott azért a Várkapitányság, hogy a Várkert Bazár Budapest kulturális életének meghatározó helye legyen. Mára azonban eljutottak oda, hogy ha valaki izgalmas, tartalmas kulturális csemegére vágyik, legyen az zene, képzőművészet,

színház vagy éppen egy szabadtéri kiállítás, akkor a Várkert Bazár programkínálata kihagyhatatlan. A János vitéz ihlette tárlat pedig lenyűgöző. Ötletes, merész és dinamikus képek születtek.

Szűcs Tibor, a Kisképző igazgatója pedig azt mondta, hogy az iskola tradíciói, illetve az általa képviselt modernitás és progresszió ezen a kiállításon jól ötvöződik. A diákok rendkívüli módon át tudták helyezni ezt a fontos irodalmi témát egy mai, friss környezetbe.

A teljes kiállítás a Várkert Bazár déli panorámateraszán tekinthető meg február 7-től május végéig. ✿

☞ **Villányi-Nagy Panna Óriások királya című digitális rajza nyerte a fődíjat a pályázaton**

HÍREK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBŐL

A Nemzeti Hauszmann Program célja a Budavári Palotanegyed megújítása. Megtiszteltetés számunkra, hogy olyan épületeket és tereket adhatunk vissza az embereknek, amelyek korábban nem csupán méltatlan állapotban voltak, de sokszor el is voltak zárva a látogatók elől. Mindent megteszünk azért, hogy mindig időben felhívjuk a figyelmet az aktuális munkálatokra és az azokkal járó esetleges forgalmi változásokra. Reméljük, ez is elősegíti, hogy a jövőben is megtiszteljenek bennünket figyelmükkel, bizalmukkal.

ILYEN LESZ AZ EGYKORI HONVÉD FŐPARANCSNOKSÁG DÉLI HOMLOKZATA

A Budavári Palotanegyed néhány éven belül újra századfordulós arcát mutatja majd, amelyre mindenki méltán büszke lehet.

A Kallina Mór által tervezett egykori Honvéd Főparancsnokság épülete a második világháborúban kapott súlyos, de nem végzetes találatot, azonban a helyreállítás elmaradt, és a kommunista hatalom emberei ideológiai okokból az első emeleté-

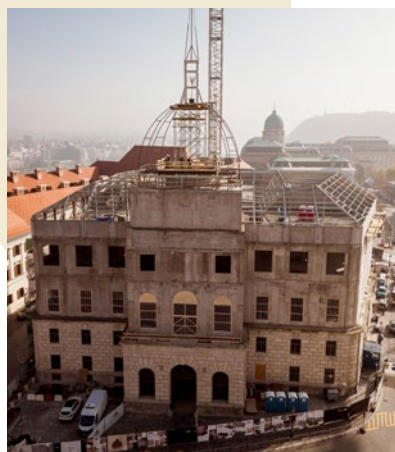

✓ A Honvéd Főparancsnokság déli homlokzatának látványterve

✓ Az egykori Honvéd Főparancsnokság északi, Dísz tér felőli oldala (látványterv)

✓ Helyére került a budai Vár egyik legdíszesebb kupolájának szerkezete

ig visszabontották a Budavári Palotanegyed egyik legszebb épületét. A földdel tették egyenlővé a Honvédelmi Minisztériumot, amely a parancsnokság épülete mögött húzódott a Szent György tér irányában.

Az újjáépítés során hamarosan a Honvéd Főparancsnokság palotáját a Szent György tér felé egy építészeti stílusjegyeiben az eredetihez szervesen illeszkedő épületrész egészíti majd ki, ami a tervező Kallina Mór épületével közel azonos látványt nyújt majd. ✿

RANDEVÚ AZ OPERÁVAL

Izgalmas új programsorozat indul a Várkert Bazárban február 22-én: az OpeRandin úgy esik szó tudományról, divatról, gasztronómiáról és sok egyéb hétköznapi témáról, hogy a beszélgetéseket mindig valamelyik különleges opera világa inspirálja.

Honnan tudjuk, hogy összeillünk-e valakivel? Meddig érdemes várni a házassággal? Lángra lobbanthatjuk-e az egykori szerelmet, ha azt a hétköznapiak mostanra kiradírozták? Mit jelent összetartozni és mit jelent tovább keresni? Mi adja egy jeggyűrű valódi súlyát? Milyen mintát visz tovább a felnövekvő generáció a szülők házasságából?

Február 22-én, az OpeRandi első estjén ilyen és hasonló kérdésekre keresi a választ vendégei segítségével Bátor Anna Daniela, a sorozat megálmodója a Testőrpalota vetítőtermében. Támpontul egy nem mindennapi, ám talán kevesek által ismert mű szolgál majd: a fenti kérdésekre adható válaszokat Karol József Wojtyła, azaz Szent II. János Pál *Az aranyműves boltja* című, 1960-ban született alkotásán keresztül próbálják megtalálni a résztvevők. A műből néhány éve a Magyar Állami Operaház és a Vörösmarty Színház együttműködésével különleges zenei produkció is készült Szikora János rendezésében, melyből az est folyamán több bejátszást is láthatnak a nézők. Az előadásban a prózai színészek játékát Krzysztof Penderecki lengyel zeneszerző zeneműve kíséri, aki Szent II. János Pál gyermekkori barátja volt.

„A házasság hetére kapcsolódva szerettünk volna egy olyan alpművet választani a beszélgetéshez, amely nagyon érvényes kérdéseket vet fel a párkapcsolatról, házasságról. Szent II. János Pál alkotása egy nagyon fontos mű,

Fotó: Fenyvessy Andrea

✓ A sorozat műsorvezetője: Bátor Anna Daniela

finom esszenciája a házasságokat általában meghatározó sorsdöntő kérdéseknek” – mondta a témaválasztásról Bátor Anna Daniela, az est házigazdája, aki az online térben évek óta mesél az opera és más művészeti ágak izgalmas összjátékáról. Az est vendégei között az érdeklődők ott találják Tóth Ildikó színművészt, a Vörösmarty Színház társulatának tagját, Kállai Ernő hegedűművészt, a Magyar Állami Operaház koncertmesterét és Bedő Imrét, a Férfi-

ak Klubja alapítóját, valamint Bese Gergő atyát, ifjúsági lelkipásztort.

Februártól az OpeRandi visszatérő vendég lesz a Várkert Bazár műsorán: márciusban például a belső szabadság kérdéskörét járja körül vendégeivel a házigazda Verdi *Don Carlos*a kapcsán, áprilisban pedig az opera és az illatok találkozása lesz a középpontban. ✿

PROGRAMOK A VÁRKERT BAZÁRBAN

- 02. 22. OpeRandi – *Az aranyműves boltja*
- 02. 23. Várkert Akusztik – Molnár Tamás
- 02. 24. Koncert – Deva
- 03. 06. Várkert Irodalom – Márai-est
- 03. 14. Várkert Irodalom Aposztróf – Irodalmi szerelmek: Petőfi Sándor
- 03. 15. Élő zenés táncművészet – János vitéz
- 03. 19. Szeliden és szilárdan – Szabó Magda-est
- 03. 22. Süskind: A nagybögő – a De la Motte-Beer-palotában
- 03. 23. Rejtélyes Történelem – Magyar őstörténet
- 03. 24. Várkert Akusztik – Aranyakkord
- 04. 03. Várkert Irodalom – Márai-est
- 04. 19. Várkert Akusztik – Szűcs Krisztián
- 04. 20. Rejtélyes történelem – Balaton-kutatás

Kedden és szombaton: Várkert Mozi művészeti filmkinálattal.

TÖRTÉNETEK A NEMZETI MÚLTBÓL

KÜLÖNLEGES
VEZETETT SÉTA
A FORRADALOM
ÉS A
SZABADSÁGHARC
HŐSEIRŐL

☛ **A budai Vár visszafoglalásának emléket állító Honvédelemkő Zala György szobrász alkotása**

Nem múlhat el úgy a március 15-ei nemzeti ünnepnap, hogy ne jusson eszünkbe, milyen sorsfordító dolgok történtek 1848-ban. A Budai Várséták nagy népszerűségnek örvendő *Nem engedünk a '48-ból* elnevezésű tematikus sétája idén tavasszal is különleges időutazásra invitál: nem csupán azt mutatja be az érdeklődőknek, hogy milyen fontos történelmi események zajlottak a Várban az 1848-1849-es időszakban, de megmutatja a forradalom és a szabadságharc emléket máig őrző mementókat is.

Melyik épületből szabadította ki a forradalmi tömeg Tancsics Mihályt? Hogyan készítette elő a budai Vár ostromát Görgei Artúr? Mi lett a sorsa Heinrich Hentzi császári és királyi vezérőrnagynak,

a Vár védőjének? Ki volt Lebstück Mária, és miért léptették elő hadnaggyá? Kik voltak a honvédek, és miért volt hatalmas jelentősége a honvédség megalapításának? Milyen, a korát megelőző kezdeményezéssel

segítette Kossuth Zsuzsanna a szabadságharc ügyét? Miért volt kulcsfontosságú szerepük a harcokban Gábor Áron ágyúinak?

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc előkelő helyet

☛ **1934-es fotó az Erdélyi kettős huszárak emlékművéről az akkori Gróf Bethlen István bátyasétányon (mai Tóth Árpád sétány)**

foglal el a magyar történelem sorsdöntő eseményeinek sorában, máig megkerülhetetlen igazodási és viszonyítási pont. 1848-49 a hősök története: a legkülönfélébb szereplők sorsán keresztül máig arról mesél, hogy hogyan kovácsolhat össze egyetlen eszme ennyi különböző embert, és hogy a forradalom és szabadságharc résztvevői micsoda önfeláldozásra voltak képesek a haza védelmében. Nők és férfiak, arisztokrata családok sarjai és szegény sorból származók, magasan iskolázottak és tanulatlanok egyformán kivették a

**A SÉTA ÉRINTI
A FORRADALOM
ÉS SZABADSÁGHARC
ESEMÉNYEINEK MÁIG ÁLLÓ,
VÁRBÉLI MEMENTÓIT.**

☛ NEM ENGEDÜNK A '48-BÓL

A *Nem engedünk a '48-ból* séta 2023. március 15-én négy alkalommal, 18-án és 19-én pedig egy-egy alkalommal lesz elérhető. A program ingyenes, de regisztrációhoz kötött. További információért keresse fel a budaivarsetak.hu weboldalt.

részüket a szabadságért folytatott küzdelmekből.

A *Nem engedünk a '48-ból* című séta nem csupán az 1849 májusában lezajlott hatalmas, várbéli ostromot és annak szereplőit idézi meg, hanem bemutatja a szabadságharc emblemikus egyéniségeinek életútjait, illetve megemlékezik a névtelen hősokról, honvédekről és huszárokról is. A séta érinti a forradalom és szabadságharc eseményeinek máig álló, várbéli mementóit, a Honvédelemkőtől az Öreg huszár szobrán át az Erdélyi kettős huszár hős emlékművéig. A Honvédelemkő 1893 óta hirdeti a Dísz téren a budai Vár 1849. május 21-ei visszafoglalásában részt vevők bátorságát. Az 5,3 méter magas talapzaton ágyúcsőre lépő, harcban megsebe-

☛ **Marton László Görgei Artúrról készített szobra 1998 óta áll a Fehérvári rondellán, jelenleg azonban restaurálási munkát végeznek rajta a Nemzeti Hauszmann Program keretében**

sült honvéd látható, jobb kezében kivont kard, baljában magasra tartott lobogó, szalagján a „Szabadság vagy halál” felirattal. Az Erdélyi kettős huszárak emlékművét 1934-ben adták át a mai Tóth Árpád sétányon. Kis művészettörténeti érdekesség, hogy Petri Lajos szobrászművész kompozíciójának lóalakja hat ló formai jegyeinek egyesítésével készült. Az ezredet még Mária Terézia alapította 1742-ben, katonái pedig minden jelentős háborúban részt vettek, egészen az Erdélyért folyó 1919-es harcokig.

A fenti műalkotások mellett a séta egyik fontos állomása a Fehérvári rondella is. Noha a Nemzeti Hauszmann Program keretében jelenleg is folyik Görgei Artúr itt álló lovasszobrának átfogó restaurációja (ezért az átmenetileg nem tekinthető meg), azért a sétavezetők a helyszín kapcsán mesélnek a híres hadvezér életéről, a harcok alakulásában való szerepéről, valamint arról, miért váltotta vezetéknévén a nemesi származásra utaló y-t egyszerű i betűre. ☛

FARSANGI FINOMSÁG

BABITS KEDVENC RECEPTTÁRÁBÓL

Magyar Elek kora egyik legismertebb újságírója volt. Írt helytörténeti tárcákat, politikai elemzéseket, de színházi és képzőművészeti kritikákat, sport- és lóverseny-tudósításokat is, gasztronómiai cikkeit azonban jó ideig csak álnéven merete publikálni a Pesti Naplóban.

Mi most egy különleges farsangi édesség receptjét ajánljuk, melyet talán még Babits Mihály is megkóstolt.

„Én most egy másik vaskos, biblia-szerű könyv társaságában töltöm estéimet [...] amelyet a konyhából hoztam be, a szakácsnőktől...” – olvasható meglepő módon Babits nagy tekintélyű Könyvről könyvre rovatában 1933-ban. Az elcsent könyv címe pedig *Az Ínyesmester szakácskönyve*, szerzője Magyar Elek, aki olyan illusztris társaságban szerepelt itt, mint Tolsztoj, Dosztojevszkij, Thackeray, Flaubert és Balzac.

S hogy mivel érdemelte ki mindezt? „Az Ínyesmester könyve minden európai látóköre – vagy mondjuk inkább: ízléshorizontja – mellett is teljesen magyar könyv” – írja róla Babits. „Nagy kiadóink ritkán bocsátanak piacra oly igaz és irodalmi művet mint ez a szakácskönyv...” – folytatja a szerző, cseppet sem fukarkodva a dicsérettel.

De vajon ki volt ez a – mai szóval élve – „gasztroblogger”, aki ilyen nagy elismerést váltott ki kora talán legmérvadóbb irodalmi ítézéséből?

Magyar Elek édesapja a Magyar Királyi Posta és Távíró főtitkár volt. Ő maga eredetileg jogásznak készült, el is végezte a Budapesti Tudományegyetem jogi karát, de aztán a *Telefonhírdemondó* újságírója és bemondója lett. 1901-től a *Magyarország* című lapnál dolgozott, amelynek 1917-től felelős szerkesztője lett.

Érdeklődése igencsak szerteágazó volt: írt helytörténeti tárcákat, politikai elemzéseket, de színházi és képzőművészeti kritikákat, sport- és lóverseny-tudósításokat is, azonban

gasztronómiai cikkeit jó ideig csak álnéven merete publikálni a *Pesti Napló*-ban. Ezek sikerén felbuzdulva gyűjtötte

1932-ben kötetbe jótanácsait és kedvenc receptjeit, szám szerint 2200-at. A mennyiség a harmadik kiadásra 3500-ra gyarapodott.

Mi most egy különleges farsangi édesség receptjét ajánljuk Magyar Elek híres receptjei közül, amelyet talán maga Babits is megkóstolt, hiszen az ő felelősége is ebből a recepttárból állította össze a családi menüt ünnepeken, de sokszor még hétköznapiakon is. ✂

FARSANGI TORTA

Hozzávalók a tortlapokhoz:

- 7 tojás
- 20 dkg cukor
- 1 evőkanál rum
- 15 dkg vegyes kandírozott vagy cukrozott gyümölcs (ledarálva)
- 10 dkg darált mandula

Hozzávalók a krémhez:

- 4 tojássárgája
- 12 dkg cukor
- 15 dkg csokoládé
- 15 dkg darált mandula
- 15 dkg vegyes kandírozott vagy cukrozott gyümölcs (ledarálva)
- 20 dkg vaj
- 3 dl cukrozott tejszínhab

Elkészítés:

A tortalapokhoz különválasztjuk a tojássárgájákat és a fehérjéket. A tojássárgájákat habosra keverjük a cukorral, majd hozzáöntjük a rumot. Ezután óvatosan belekeverjük a ledarált kandírozott vagy cukrozott gyümölcsöt és a felvert tojásfehérjéket, végül pedig a darált mandulát. A masszából, kikent tortaformában, 2 lapot sütünk 180 fokon. A krémhez kikeverjük a tojássárgájákat a cukorral, gőz fölött hozzáadjuk az apró darabokra tört csokoládét, a darált mandulát, a ledarált cukrozott gyümölcsöt. Ha kissé besűrűsödött, és egyenletes az állaga, kihűtjük, majd hozzáadjuk a vajat. Lehetőség szerint csak másnap töltjük meg vele a tortát, amelyet tejszínhabbal díszítünk.

KERESZTREJTVÉNY

Olvasóinkat hónapról hónapra játékra hívjuk, amelynek nem titkolt célja, hogy izgalmas, érdekes részleteket fedezzenek fel a budai Várnegyed csodás épületei között sétálva. A kérdés és egyben a rejtvény megfejtése ezúttal: mely várbeli, ikonikus, nemrég megújult kulturális-építészeti örökség részlete látható a fotón?

A megfejtést, valamint a játékos nevét és címét március 17-ig várjuk e-mailben (budavarisetak@varkapitanysag.hu) vagy postai levélben (Várkapitányság Nonprofit Zrt., 1519 Budapest, Pf. 365). Kérjük, az e-mail tárgyában vagy a borítékon tüntessék fel: Magazin, rejtvény. A megfejtést postai úton beküldő játékosainkat kérjük, hogy a telefonszámukat is szíveskedjenek elküldeni a kapcsolatfelvétel megkönnyítése érdekében.

A helyes megoldást beküldők között páros belépőjegyet sorsolunk ki a Budai Várséták tematikus vezetéseire.

		1	2	T
		1		
LENDÜLET JELE				
LYUKAS ZSEB!				
FOSZTÓ-KÉPZŐ				
FONALAT ERŐSÍT				
OLASZ HELYESLÉS				

A megfejtést beküldő személyek a megfejtés beküldésével elfogadják, hogy személyes adataik kezelése a <http://varkapitanysag.hu/adatkezesi-tajkoztato> internetes oldalon elérhető tájékoztatónak megfelelően történik.

**Budai
Várséták**

NEM ENGEDÜNK A '48-BÓL

Járd be velünk márciusban az 1848–49-es
forradalom és szabadságharc budavári helyszíneit!

**INGYENES
VEZETETT
SÉTA**

További információ és jegyvásárlás:
budaivarsetak.hu

**BUDAVÁRI
PALOTANEGYED**